

האליזר

עלון לשבת קודש

בס"ד

לע"נ יוסף בן אליה וחממה ז"ל לבית גיאת

לע"נ משה בן זילפה ואליאס ז"ל לבית חיימי

ד' ניסן תשע"ז 1162 (שנה כב')

נושא השבוע: לקראת פסח (ג)

ההפטר: עם זו (ישעיה מג)

פרשת ויקרא

"כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה" (ב, יא)

ה"שאר והדבש" הם שני קצוות, הן בטיבם והן בטעמם, זה חמוץ יותר מדי וזה מתוק יותר מדי, שאמרה התורה שלא להקריב על המזבח "כל שאור וכל דבש" באה ללמדנו שהקצוות אינם רצויים ויש לבחור בדרך הממוצעת הנקראת בפי הרמב"ם "שביל הזהב". השאר רומז לגאווה, והדבש - סמל התאווה, עלינו לזכור כי עבדי ה' אנו, ונתונים למרותו של בורא עולם, חירות אין פירושה חופש ושחרור לכל אשר יתאוה האדם או התנשאות על הזולת, אדרבא אם נסתפק "במצה של עוני" ולא נהיה כבולים לרצונות ודרישות הגוף החומרי - זוהי החירות האמתית שלמענה נגאלנו ממצרים.

טובה תחת טובה

מעשה שהיה

היה זה לפני יותר מ-55 שנה עת התגוררנו בקרית ביאליק, הגענו לגיל בית ספר, אבא חיפש עבורנו בית ספר דתי טוב ולא מצא, הוא ברר וחיפש עד ששמע שבקרית מוצקין הסמוכה יש בית ספר של החינוך העצמאי ושם הלימודים הם על טהרת הקודש, באותה תקופה לא היו הסעות והאפשרות היחידה הייתה לקחת מונית כל יום שמחירה רב, לכן שקל אבא את האפשרות לעבור דירה לקרית מוצקין. הוא ברר את מחירי הדירות וגילה כי הדירה שלנו בקרית באליק עולה עשרים אלף לירות ולקנות דירה בקרית מוצקין עולה שלושים אלף לירות. אבא היה מאוד לחוץ, שנת לימודים החדשה התקרבה והוא היה חייב למצוא דירה בקרית מוצקין כדי שנוכל להתחיל ללמוד בבית ספר החרדי שבאזור. באותם ימים התפרנס אבא מעבודתו בשקם, שם היה מסדר מוצרים במדפים. באותם ימים החליטה הנהלת השקם להכניס מוצרי בשר ללא הכשר ולמוכרם לציבור הרחב. אבא היה צריך לסדר את אריזות הבשר כשראה שאין עליהם הכשר לא ידע מה לעשות, מצד אחד הרבה בליבו "זה לא ענייני", אך אם אראה שמישהו רוצה לקנות מהבשר הזה, אני מרגיש שאני חייב לגשת אליו ולהזהירו שהבשר שהוא לוקח הוא ללא הכשר, ומי יודע אם הוא לא טרף? והנה עברה לה גברת אחת עם עגלה ולקחת חתיכה בשר אחת כזו, אבא ניגש אליה והזהיר אותה שהבשר ללא הכשר ואין לדעת מנין הוא כששמעה זאת הוציאה את הבשר מהעגלה והחזירה אותו למקומו, ומעשה שטן, אחד העובדים שהסתובב ראה זאת, רץ מיד למנהל וסיפר לו את שראו עיניו, באותה שניה הודיעו לאבי שהוא מפוטר. אבא הצטער מאוד עזב את המקום והלך לבית הכנסת לקרוא תהילים וללמוד קצת תורה. אחד ממתפללי בית כנסת ניגש אליו ושאל: "מדוע אינך היום בעבודה?" אבא סיפר לו כי פיטרו אותו מהעבודה וכי הוא בלחץ למצוא דירה בקרית מוצקין היות וחסרים לו עשרת אלפים

הזמנים ע"פ לוח "אור החיים" * לא לעיין בזמן התפילה * שעון קיץ * סוף זמן ק"ש 8:59-8:54

כניסת שבת: 6:40 יציאת שבת: 7:32 יציאת ש"ס ר"ת: 8:17

נייר בלבד אינו מועיל אם הם מתנדנדים ברוח מצויה (ס).

ז. מי שאינו שומר תורה ומצוות שמכר את החמץ של חנותו או חמצו הפרטי מכירתו מכירה, אך אם הוא ממשיך לעסוק בחמץ בפסח [כגו' שמוכר חמץ] מכירתו בטלה ואסור לקנות ממנו גם לאחר הפסח [ומצוה לפרסמו ברבים כדי למנוע מכשול] (ספ"ה ס"ט).

ח. ישתדל להשתמש במוצרי החמץ בבית שלא יישאר הרבה חמץ עד פסח (ד. ע). בעל חנות הרוצה לקנות קודם הפסח כמות של אטריות, עוגיות, בירה ועוד, כדי שיהיו מזומנים לו ויוכל למכרם מיד לאחר הפסח, ומוכר את כל החמץ שקנה לרבנות, לא יעשה כן לכתחילה (ק. ילקו"י ס"ט).

הלכות תענית בכורות

א. הבכורים צריכים להתענות ביום ערב פסח, (ש"ע אור"ח סי' תע סעי' א) זכר לנס שניצלו ממכת בכורות, (טור סי' תע) בין שהוא בכור רק לאבא או רק לאימא (ש"ע סעי' א) וכן בכור כהן או לוי (בא"ח טו סעי' כה) וכן הבא אחרי נפל, כל אלו חייבים להתענות (כה"ס ס"ק ו) אבל בכור שנולד בניתוח קיסרי והבא אחריו אינם חייבים להתענות (כה"ס ס"ק ג).

ב. יש אומרים שאפילו נקבה בכורה מתענה בערב פסח, (ש"ע סי' תע סעי' א) ואין מנהיגו כך. (בא"ח סעי' כה, כה"ס ס"ק ח-יח) ואכן בזמנינו שנהגו לפטור את התענית בסעודת סיום מסכת אם היא יכולה בנקל לבוא ולשמוע, ראוי שתעשה כן ואם אינה יכולה להגיע, יכולים לקחת עבודה עוגה וכיוצא"ב מסעודת הסיום (ולקו"י ח"ה עמ' טעג).

ג. היות ובדורנו ירדה חולשה לעולם, והתענית גורמת להפרעת עריכת הסדר בליל פסח כמצוותו נהגו לפטור את התענית ע"י השתתפות בסעודת מצוה [כגון "ברית", "פדיון הבן", "סיום מסכת", סעודת "חתן וכלה"] (ש"ס יב"א ח"א סי' כה).

ד. ילד בכור קטן שמלאו לו 30 יום יש הנוהגים שהאבא מתענה עבורו (ואם האבא בכור האמא מתענה עבורו) (ש"ע סעי' כה, כה"ס ס"ק ג כה"ס) ובזמנינו שהמחויבים בתענית יכולים לפטור עצמם על ידי סעודת סיום ראוי שיגיעו לסעודת סיום מסכת (חז"ע עמ' יד).

ה. החייבים להתענות חייבים להיות נוכחים בשעת סיום המסכת ואז יוכלו לאכול בסעודת מצוה כזית עוגיות (או מהפירות ששם) ועי"ז יפטרו עצמם מן התענית ואם לא אכלו כזית, י"א שעדיין לא פטרו עצמם מן התענית (חז"ע עמ' יב) אך אם אינו נמצא שם ורק מביאים לו עוגות מסעודת מצוה לא מועיל וחייב להתענות (ס). בשעת הדחק יכול להצטרף לסיום דרך הטלפון [ויסיים הסעודה בביתו] (הגדה של פסח לרב שלמה זלמן אויערבך עמ' 51).

ו. אסור לבכור לאכול ולשתות לפני ששומע את הסיום ולכן צריך לזכור שלא לשתות קפה או תה לפני התפילה (מג"א סי' תקס"ח ס"ק י, וסי' תקפ"א ס"ק יא).

ז. * סיום מסכת נחשב דווקא כשלמד מסכת של גמרא שלמה בהבנה עם פירוש רש"י אבל אם קרא את המסכת כפירוש בלי הבנה אין זה נחשב ללימוד הראוי לפטור עצמו מן התענית, וצריכים הבכורים לשמוע את הסיום ולהבין אותו (חז"ע עמ' יא).

* אם למד מסכת לפני זמן והשאיר רק את הסיום לתענית בכורות - לא נחשב אבל המזדור בלימודו או מאט בלימודו כדי להגיע לסיום מסכת בתענית בכורות מותר (חז"ע עמ' יט).

* בשעת הדחק אפשר להקל גם בסיום משניות עם פירוש כגון: רבינו עובדיה מברטנורא (וקצת מעיקר תוספות יום טוב) (ש"ס יב"א ח"א סי' כו) וכל זה כשבא לפטור אחרים, אבל לפטור עצמו בלבד

בה"ל אפילו שלא בשעת דחק אפשר (מנחת אלכנ"ך סי' כט).

* גם לימוד ספר אחד שלם מן הזוהר הקדוש נחשב כסיום מסכת לענין זה אע"פ שהלומד אינו מבין בענייני הסודות שבו (וי"א סעי' א, חז"ע עמ' יא). * אם כמה אנשים חילקו ביניהם מסכת מהתלמוד שכל אחד ילמד כמה דפים, סיום כזה אינו פוטר את התענית (חז"ע עמ' יא), ואם למד מסכת לבד שלא כסדרה אך למד את כולה פוטר סיום זה את התענית (חז"ע עמ' יב).

לגבי הכשר כיירים קרמיות לספרדים לפסח: יש להניחו ללא שימוש 24 שעות ואח"כ לנקותו היטב ולהפעילו למשך רבע שעה בטמפרטורה הגבוהה ביותר והוכשר בכך, ולגבי מערכת אינדיקציה ניח סיר ריק ואז יפעיל את המשטח כנ"ל.

הרצאה מרתקת באשדוד לציבור הרחב ביום רביעי ט' בניסן ב- 8:00 בערב עם הרב יצחק פגנר שליט"א בכ"י סולס יעקב רח' ברוריה 1 אזור מז.

ניתן למסור מוצרי חמץ, אוכל שנשאר מאזכרות וכדו' למסירה למשפחות נזקקות פל': 054-9789364

משרדי "האיחוד" טל': 08-8644452 דוא"ל: haihud.ashdod@gmail.com

לירות, הלה חיך אליו ואמר: "אל תצטער, אני עובד כקבלן ובדיוק בימים אלו סיימנו לבנות בניינים בקריית מוצקין ליד אותו בית ספר חרדי שאתה רוצה, בוא נעשה עסקה, תן לי את דמי הדירה שלך כאן בקריית ביאליק, ועוד עשרת אלפים לירות תחזיר לי ל-20 שנה הבאות", אבא התרגש והודה מאוד בכל ליבו וכך עברנו לגור בקריית מוצקין. יום אחד הוא ניגש לאותו קבלן ושאל אותו: "תגיד לי, מה מצאתי חן בעיניך שככה ראית אותי בבית הכנסת ובאת לעזרתי ועשית עמו טובה כל כך גדולה?" והוא ענה לו תשובה שהדהימה אותו: "אותה אישה שעברה בסופר ואמרת לה שלא לקנות את הבשר ובגלל זה פוטרת היתה אשתי, ששמעתי שככה מסרת את נפשך להציל יהודייה מלאכול מאכל לא כשר אמרתי לעצמי שעם אדם כמוד אני חייב לגמול טובה.

הלכות בדיקת חמץ

פינת ההלכה

- א. חז"ל ציוו לבדוק את החמץ בליל י"ד ניסן בצאת הכוכבים [אחרי ערבית] לאור הנר (ש"ע סי' תל"א ס"א) וגם אם בטוח שביתו נקי מחמץ חייב לבדוק ובברכה (סי' תל"א ס"א).
- ב. חצי שעה קודם זמן בדיקת חמץ אסור להתחיל בשום מלאכה, לישון או להתחיל לאכול [אבל עד 50 גר' פת או עוגה מותר. אך פירות, שתיה ותבשיל שאינם מ-5 מיני דגן מותר אפילו יותר מ-50 גר', ואם ביקש מחברו שיזכירו רשאי לאכול פת אף יותר מ-50 גר'. והמחמיר לא לאכול כלל תע"ב] [והטעם: שמה ימשך אחר עניינו וישכח לקיים מצות בדיקת חמץ] ואם התחיל לפני החצי שעה רשאי להמשיך (ש"ע סי' תל"א ס"ב, חז"ע פסח עמ' מ"א). והמחמיר להפסיק ולבדוק תבוא עליו ברכה (ס).
- ג. אין להתחיל ללמוד בהגיע זמן הבדיקה (אם התחיל קודם רשאי להמשיך) (ש"ע סס) מכל מקום ציבור הלומדים בבית הכנסת שיעור קבוע יקיימו את השיעור ועם סיומו יזכירו לכולם לבדוק. (חז"ע ס"ב סי' נט). [נוהגים לפזר 10 חתיכות קטנות עטופות בפינות הבית ולמוצאם בבדיקה].
- ד. יש לבדוק לאור נר שעווה (ש"ע סי' תל"א ס"ב) או פרפין [המצויים כיום] (חז"ע עמ' מ) ואין לבדוק לאור נר חלב, שמן או אבוקה (ש"ע סס) [וה"ה לשני נרות הקלועים יחד כמו נר הבדלה] (חז"ע סס) ואם בדק בנר חלב ושמן יצא ידי חובה בדיעבד, ובאבוקה לא יצא אפילו בדיעבד וצריך לחזור ולבדוק כהלכה (בלא ברכה) (ש"ע סס). וכשאין נר כשר יכול לבדוק בפנס כיס (ויכול לברך על זה) (חז"ע עמ' ל"ח).
- ה. אין צריך לכבות את אור החשמל בשעת בדיקת חמץ, ואדרבה תוספת אור עדיפה יותר שעי"ך כך יכול לבדוק יפה בחורים ובסדקים. (תורת מועדים פ"ג ס"י"ח).
- ו. קודם שייברך על הבדיקה ייטול ידיו בלא ברכה משום נקיות (פסח כהלכה סי' ד ס"א) [אם ידיו היו לא טהורות כגון: נגע בנעליו וכי"ב]. ממידת חסידות נכון לקחת פרי חדש הטעון "שהחיינו" ואחרי שמתחיל קצת לבדוק מברך על הפרי "שהחינו" [להרוויח את אלה הסוברים שצריך לברך שהחינו על הבדיקה] (חז"ע עמ' מה). ובסיום הבדיקה יברך ברכת הנהנין ויאכל הפרי (ס).
- ז. בברכה אחת שמברך על הבדיקה יכול לבדוק כמה בתים או חנויות ואפילו הם רחוקים קצת זה מזה [שאין ההליכה נחשבת הפסק] (ויכוון עליהם בברכה) מכל מקום אם הם רחוקים ממש יכוון בשעת הברכה לצאת ידיו הברכה רק על הבדיקה שבביתו ויוכל לברך שנית על הבדיקה בחנות (סס עמ' מז).
- ח. לפני הבדיקה מברך ואין לדבר עד סוף הבדיקה, [עד אחרי הביטול] (חז"ע עמ' מד). ואם דיבר בין הברכה לתחילת הבדיקה [בדברים שאינם לצורך הבדיקה] חוזר לברך, אבל אם דיבר אחר שכבר התחיל לבדוק קצת אינו חוזר לברך, ואף לכתחילה יכול לדבר אחר שבדק קצת בדברים שהם לצורך הבדיקה (ש"ע סי' תל"א ס"א ומשנ"ב ס"א ה-ו). אם שכח לברך, כל עוד שלא סיים את הבדיקה יכול לברך (בסכמ"א). ואם נצרך לנקביו באמצע יברך "אשר יצר" וימשיך (חז"ע מה).
- ט. אע"פ שהבדיקה קשה ולוקחת הרבה זמן לא יקוץ בה, ולפי הצער כן השכר ולכן לא יעבור עם הנר בדירה בהעברה בעלמא אלא יעשה בדיקה יסודית (ב"ח פ"ו לו סעי' ג).
- י. אם בעל הבית רוצה, יכול לחלק את חדרי הבית לכמה אנשים וכולם יעמדו לידו בשעת הברכה [ואם לא עמדו לידו אין ראוי שיבדקו] ואח"כ יתפזרו לבדוק. (ש"ע אור"ח סי' תל"ב סעי' ב).
- ואם בעל הבית אינו בודק כלל לא יברך להם אלא השליח שאותו מינה לבדוק (חז"ע עמ' מט). ואשה לא תבדוק במקום שיש איש, ובמקום שאין שם איש מעל גיל י"ג שנה תברך תבדוק ותבטל (ותאמר "כל חמירא וחמיעא דאיכא לבעלי" וכו' כשהיא נשואה) (חזון עובדיה עמ' נ).
- יא. צריך לבדוק בחורים ובסדקים ובכל פינות הבית, לרבות המרפסות וחדרי המדרגות, וביתר המקומות שמצניעים שם מאכל ומשקה. וכל חדרי הבית צריכים בדיקה, אף שברור לו שמעולם לא אכל שם חמץ, וכשיש לידם קטנים יבדוק גם תחת הארונות והמיטות, בחדר השירותים והאמבטיה (אור לציון ח"ג פ"ז ס"ט).

- יב. מי שיש לו מכונית פרטית צריך לבדוקה בליל יד' לאור הנר (ועדיף ע"י פנס כיס משום סכנה) (פסח כהלכה סי' ג ד'). אך לא יברך על בדיקתה היות ונפטר בברכה שמברך על בדיקת ביתו ולכן יקפיד לבדוק את מכוניתו סמוך לבדיקת ביתו (ש"ע יח"ד ח"א סי' ה, חז"ע פסח עמ' נב).
- יג. הגינה והחצר-כשמסופק אם יש חמץ צריך לבדוק רק בחורים ובסדקים שבפינות ואם יש ודאי חמץ צריך לבדוק את כל הגינה והחצר (ש"ע סי' תל"ב ס"א, משנ"ב ס"א סק' כה).
- יד. גבאי ביה"כ צריכים לדאוג לבדוק את החמץ בבית הכנסת בליל יד' לאור הנר בלא ברכה (חז"ע סס סעי' ה), וכן בבניין משותף צריך הועד לבדוק את חדר המדרגות, המקלט, ארונות החשמל והגז, וטוב שכל השכנים ימנו שליח אחד עבור כולם, ואם הוא יודע שאין השכנים בודקים יבדוק מהכניסה ועד הקומה בה הוא גר (סידור פסח כהלכה סי' יב ס"א, אור לציון ח"ג עמ' פ) – בלא ברכה. [ויפטרום בברכה שמברכים על בדיקת הבית] (חז"ע עמ' ט).
- טו. מקום שאינו רוצה לבדוק (כגון: מקלט, בית-ספר) יכול למכור (את החמץ והמקום שבו) לגוי ויפטר מן הבדיקה [אע"פ שכעת לא נמכר, מ"מ הואיל וסופו להימכר לגוי אינו צריך בדיקה] (חז"ע פסח עמ' נ"א).
- מ"מ אם אפשר לבצע מכירה מיוחדת לגוי ב-יג ניסן עדיף (פסח כהלכה ס).
- וראוי לסגור את המקום במפתח ולהימנע מלהיכנס לשם בפסח (ומכירה חמץ כהלכה פ"ב ס"ו).
- טז. הנוסע מביתו מלפני הפסח לכל ימות הפסח ורוצה למכור את כל ביתו עם החמץ שבתוכו, יכול למכור את כל הבית חוץ מחדר אחד או חלק ממנו שישאר כדי לקיים בו מצוות בדיקת חמץ, (פסקי תשובות ס"ב ע"פ ש"ע סי' תל"א ס"ג) ואם יוצא לפני ליל יד' בניסן יבדוק את החדר בלא ברכה בלילה שלפני יציאתו (משנ"ב ס"א ג, אור לציון ח"ג פ"ז ס"ט, משנ"ב א"ש מלכה סי' תל"א ס"א) ואם נמצא בליל יד' לבדוק בברכה את אותו החדר (פסח כהלכה סי' ג). ומ"מ בערב פסח יבטל את כל החמץ שברשותו (משנ"ב ס).
- יז. המתארח בבית מלון כל הפסח ומקבל את החדר לפני ליל י"ד בניסן הרי חייב לבדוק את חדרו בברכה בליל בדיקת חמץ (פסקי תשובות סי' תל"א ס"א, הלכות מועד לגר"א מלכא עמ' עז שערי אורחא ח"ה, נטע גביאל פ"ו ס"ב, משנ"ב א"ש מלכה סי' תל"א עמ' כ"א, נחזיק אורות לגר' מסעור בן שמעון עמ' טז, חובת הדר לגר"י צלילי ועוד).
- יח. אחר הבדיקה יבטל את החמץ ויאמר: "כל חמירא דאיכא..." [בעברית: כל חמץ ושאר שישנו ברשותי שלא ראיתי ולא ביערתי יתבטל ויהיה כעפר הארץ] (ש"ע סי' תל"א ס"ב) ויאמר את הביטול בלשון שבמין (הסמ"א סס) [שידע לפחות שמבטל ומפקיר את החמץ], אבל אם אינו מבין כלל וחושב שאומר איזה תחינה לא יצא ידי חובה אפילו בדיעבד (משנ"ב ס"א ט).

הלכות מכירת חמץ

- א. מי שנשאר חמץ בבעלותו יכול למכרו לגוי (ש"ע סי' תמ"א ס"א) באמצעות הרבנות לפני הפסח, ובכך לא יתחייב לבערו [ולאחר הפסח חוזר החמץ לרשותו] (ואלכות יוסף פ"ה ס"א). גם מי שסבור שאין לו כל חמץ מן הראוי שיהדר וישתתף במכירת חמץ (מכירת חמץ כהלכה פ"א ס"י"א) נכון להשאיר קצת חמץ כדי לבערו בערב פסח כדי לקיים מצות "תשביטו" לכל הדעות (ס"א).
- ב. יכול למנות שליח עבורו שיחתום במקומו על השטר וימכור את החמץ בשבילו (ואלכות יוסף פ"ה ס"ב) וכן אישה יכולה למכור חמץ שלה, וכשהיא נשואה יכולה למכור את החמץ של הבית ברשות בעלה [ובמקרה שאינה יכולה לשאול את בעלה, יכולה ב"ז למכור] וכן יכולה להיות שליחה עבור אחר (סס פ"ח ס"א ג). ובדיעבד מועיל למכור חמץ למי שלא ביקש לעשות כן ועל כל פנים יודיע זאת לפני הפסח לבעל החמץ כדי שיתרצה (כה"ס סי' תמ"א ס"א סח-סט). ולכתחילה אין למכור את החמץ של חבירו ללא רשותו ושליחותו (ק). [לקו"י עמ' תקפז].
- ג. המוכר בל בעצמו [או שליחו] אל הרב כדי למנות שליח למכירת חמצו לגוי ומקבל את סודרו ומגבילו לעצמו ותחת זה מסר לו את הרשות לעשות בחמצו ככל הדרוש כדי לבצע את המכירה של החמץ לגוי וגם חותם על הרשאה זאת בחתימת ידו (סס פ"ח ס"ב טו) ויש אומרים שנכון לדקדק לשלם לרב איזה תשלום עבור טרחתו במכירת החמץ (ק). [לקו"י ס"ה] [והטעם לכך כדי שיהיה כדון פועל שיודו כיז הבעלים, ושיהיה לו במה לקנות את החמץ במוצאי החג ולא יראה רק בעורמה] (מכירת חמץ כה. ס"א).
- ד. מי שצריך למכור את חמצו והוא נמצא במקום רחוק ואינו יכול להגיע לבצע את מינוי השליחות למכירה יכול למנות את הרב המבצע את המכירה דרך תלפון (סידור פסח כהלכה עמ' רמג-רמז, משכיל עבדי ח"ו סי' יז ס"א, אור לציון ח"ג פ"ט ס"ב, פסח כהלכה לגר"א ח"י סי' ז בשם הגר"ש אלישיב, הגר"נ קרליץ והגר"מ מאחוז).
- ה. אף על פי שאין מפרטים את החמץ ואת מקומו המכירה מועילה (א"ח פ"ד ס"טו) ואם פרט את מקומות החמץ, ואחר הפסח התברר לו שהיה לו חמץ בתוך ארון שלא ידע על קיומו, בדיעבד אין חמץ זה נאסר (ק). [לקו"י סי' מ, מכירת חמץ כהלכה פ"ב ס"ה].
- ו. מי שבא למכור חמץ צריך לעשות בביתו מחיצה בינו ובין מוצרי החמץ שרוצה למכור, כגון: שיהיה בתוך ארון [את המפתח להצניע], ואין להשאיר ארון גלוי, וכיסוי או פריסת סדין או